

2. REALNE FUNKCIJE VIŠE VARIJABLI

2.1. FUNKCIJE DVIJU ILI VIŠE VARIJABLI. PRIRODNO
PODRUČJE DEFINICIJE FUNKCIJE DVIJU VARIJABLI.
NULTOČKE FUNKCIJE DVIJU VARIJABLI.
GRAF FUNKCIJE DVIJU VARIJABLI:

2.1.1. POJAM FUNKCIJE DVIJU ILI VIŠE VARIJABLI

- Međusobnu zavisnost različitih ekonomskih veličina (npr. količina potražnje nekoga proizvoda, cijena toga proizvoda i sl.) često nije moguće opisati pomoću realne funkcije jedne realne varijable (kao u *Gospodarskoj matematici* 1).
- U takvim slučajevima jedna veličina (*zavisna veličina*) ovisi o barem dvije različite veličine (koje se nazivaju *nezavisne veličine*).
- Zbog toga uvodimo pojam *realne funkcije dviju ili više realnih varijabli*.

2.1.2. SKUPOVI $\mathbb{R}^2$, $\mathbb{R}^3$ i $\mathbb{R}^n$

- Za bilo koji prirodan broj n definiramo skup
- $\mathbb{R}^n = \{(x_1, x_2, \dots, x_n) : x_1, x_2, \dots, x_n \in \mathbb{R}\}$.
- $\mathbb{R}^n$ je zapravo skup svih *uređenih n -torki realnih brojeva*, tj. strukture koja se sastoji od n realnih brojeva pri čemu točno znamo koji od njih pišemo prvi, koji drugi itd.
- Posebno, za $n = 2$ dobivamo skup svih *uređenih parova* realnih brojeva:
- $\mathbb{R}^2 = \{(x_1, x_2) : x_1, x_2 \in \mathbb{R}\}$.
- Za $n = 3$ dobivamo skup svih *uređenih trojki* realnih brojeva:
- $\mathbb{R}^3 = \{(x_1, x_2, x_3) : x_1, x_2, x_3 \in \mathbb{R}\}$.

2.1.3. DEFINICIJA FUNKCIJE n REALNIH VARIJABLI

- Neka je n proizvoljan, ali fiksiran prirodan broj.
- Neka su $A \subseteq \mathbb{R}^n$ i $B \subseteq \mathbb{R}$ proizvoljni skupovi.
- *Realna funkcija* $f: A \rightarrow B$ je pridruživanje koje *svakoj* uređenoj n -torki iz skupa A pridružuje *točno jedan* element skupa B prema nekom unaprijed zadanom propisu (pravilu).
- Skup A naziva se *prirodno područje definicije* ili *domena* funkcije f .
- Skup B naziva se *područje vrijednosti* ili *kodomena* funkcije f .
- Kao i za realne funkcije jedne varijable, tako i za realne funkcije više varijabli moramo znati:
  - prirodno područje definicije (domenu);
  - područje vrijednosti (kodomenu);
  - pravilo pridruživanja.

2.1.4. NAPOMENA

- U definiciji funkcije f zahtijeva se da *svakom* elementu skupa A bude pridružen *točno jedan* element skupa B .
- To **ne** znači da za svaki element skupa B postoji element skupa A koji mu je pridružen. Moguće je da isti element skupa B ima više parova u skupu A .
- “Najgori” slučaj: $f = \text{const.}$, tj. svim elementima skupa A pridružen je isti element skupa B .

2.1.5. ZAPIS REALNE FUNKCIJE VIŠE VARIJABLI

- Činjenicu da funkcija f uređenoj n -torki $(x_1, x_2, \dots, x_n)$ iz skupa A pridružuje broj z iz skupa B zapisujemo u obliku:
- $z = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$.
- Vrlo često broj z ne želimo označavati posebnim slovom, pa – analogno kao u *Gospodarskoj matematici* 1 – pišemo npr.
- $f(x_1, x_2) = x_1 + x_2$.

2.1.6. NULTOČKE REALNE FUNKCIJE VIŠE REALNIH VARIJABLI

- Pretpostavimo da je $0 \in B$, tj. da 0 pripada kodomeni funkcije f .
- *Svaka* uređena n -torka $x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$ iz skupa A (tj. iz prirodnoga područja definicije funkcije f) takva da je $f(x) = 0$ naziva se *nultočka funkcije f* .
- Kao i realna funkcija jedne realne varijable, i realna funkcija više realnih varijabli može ili imati barem jednu nultočku ili nemati niti jednu nultočku.
- Kod realne funkcije jedne realne varijable određivanje nultočke te funkcije svodi se na rješavanje (ne)algebarske jednadžbe s jednom nepoznanicom.
- Kod realne funkcije više realnih varijabli također se dobiva jedna (ne)algebarska jednadžba, ali s više nepoznanica. Stoga za njezino “klasično” rješavanje moramo poznavati dodatne algebarske tehnike, “trikove” i sl.
- Nultočke funkcije jedne ili više realnih varijabli moguće je određivati koristeći računalni program *Maxima* (izbornik: *Equations*, opcija: *Solve*).

2.1.7. NAPOMENA

- U *Gospodarskoj matematici* 1 je skup svih nultočaka realne funkcije jedne realne varijable je najčešće bio konačan podskup skupa $\mathbb{R}$.
- Skup svih nultočaka realne funkcije više realnih varijabli je najčešće beskonačan skup. Njegov grafički prikaz mogu biti npr. krivulja u ravnini, ploha u prostoru i sl.

2.1.8. GRAF REALNE FUNKCIJE VIŠE REALNIH VARIJABLI

- Formalno, *graf* realne funkcije f s n realnih varijabli definira se kao skup:
- $\Gamma_f = \{((x_1, x_2, \dots, x_n), z): z = f(x_1, x_2, \dots, x_n)\}$
- Za $n = 2$ graf funkcije f je (najčešće) *ploha* u prostoru, dok za $n \geq 3$ nije moguće dati “vizualni” grafički prikaz
- Grafičke prikaze funkcija *dviju* varijabli možemo crtati koristeći računalni program *Maxima* (izbornik: *Plot*, opcija: *Plot 3d...*)